

Drama i læreruddannelsen

I nærværende notat vil Dansk Teater redegøre dels for problemstillinger i forhold til et manglende fokus på drama/performance i den nuværende læreruddannelse, dels for forskningsmæssige resultater om brugen af drama i undervisningen i skoler og som fag i læreruddannelsen og dels om teatrenes arbejde med kompetenceudvikling af lærere. På den baggrund vil Dansk Teater fremsætte anbefalinger til Kommissionens arbejde med at evaluere, udvikle og fremsætte forslag til fremtidens læreruddannelse.

1. Baggrund

Den 20. marts 2019 nedsatte forsknings- og uddannelsesminister Tommy Ahlers (V) Kommission om fremtidens læreruddannelse, som fik til opgave at vurdere indretningen af den nuværende læreruddannelse – herunder vurdere behovet for ændringer samt fordele og ulemper ved andre modeller for læreruddannelsen. Som det fremgår af kommissoriet for Læreruddannelseskommissionen, fik Kommissionen således til opgave bl.a. at belyse følgende områder, som Dansk Teater i nærværende notat primært forholder sig til:

- Hvilke grundlæggende kompetencer og kvalifikationer skal fremtidens lærere have, så de matcher behovene i grundskolen til fagligt kompetente lærere, der mestrer lærerjobbets tiltagende mange facetter?
- Hvad skal der til for, at læreruddannelsen kan understøtte udvikling af viden, færdigheder og kundskaber hos eleverne, som gør dem i stand til at møde fremtidens krav, herunder i forhold til ny teknologi mv.?
- Hvordan kan læreruddannelsen bidrage til folkeskolen som en kultur- og samfundsinstitution, der er præget af vestlige dannelsesstraditioner med åndsfrihed, ligeværd og demokrati – og som også understøtter passion, nysgerrighed, motivation og kritisk tænkning hos eleverne?
- Hvad skal der til for, at de studerende opnår stærke, didaktiske og almene lærerkompetencer, herunder relationskompetencer, kompetencer inden for klasseledelse og samarbejdet med hjemmet/forældrene?
- Hvordan kan læreruddannelsen klæde de studerende på til at lykkes med alle elever, herunder elever med forskellige forudsætninger og elever med særlige behov (fx tosprogede elever, elever med svag socioøkonomisk baggrund, elever med socioemotionelle vanskeligheder, socialt udsatte ect.)

2. Problemstillinger i nuværende læreruddannelse

På den nuværende læreruddannelse undervises de studerende alene i musik, billedkunst samt håndværk/design som kunstneriske/kreative fag. De lærerstuderende undervises således hverken i drama eller teaterpædagogiske redskaber. I enkelte tilfælde har der været udbudt særskilte specialiseringsmoduler til studerende med undervisningsfaget dansk i ”Drama og æstetiske læreprocesser i dansk”. Det gælder f.eks. Læreruddannelsen i Aarhus, der siden 2013 har udbudt og gennemført et sådant specialmodul til ét til to hold årligt.

I et moderne samfund stilles der i stigende grad krav til, at kommende studerende og ikke mindst fremtidens medarbejdere skal kunne præsentere, performe og ikke mindst beherske evnen til at reflektere, tænke kreativt og innovere. Særligt drama og teaterpædagogik har forskningsmæssigt vist sig at være effektive virkemidler til at fremme netop disse egenskaber, ligesom brugen og prioriteringen af drama også har en række øvrige positive effekter på bl.a. den sociale dynamik i en klasse, indlæringsevnen, evnen til at lytte til andre mv, som beskrives i pkt. 4.1. Samtidig er der med den seneste skolereform og indførelsen af Åben Skole blevet stillet flere krav til lærernes prioritering af og evner til at inddrage lokalsamfundet og de lokale kulturelle institutioner – herunder teatrene – i undervisningen.

Med den nuværende læreruddannelse rustes de lærerstuderende dog ikke i disse kompetencer, da der hverken eksisterer et selvstændigt drama-fag på uddannelsen eller indgår undervisning i anvendelsen af teaterpædagogiske redskaber i øvrige af læreruddannelsens fag som f.eks. danskundervisningen. Det har som konsekvens, at de lærerstuderende som lærere i f.eks. folkeskolen ikke har oparbejdet kompetencer i inddragelsen og anvendelsen af de teaterpædagogiske redskaber i undervisningen. På samme vis er lærerne heller ikke uddannelsesmæssigt blevet rustet til at kunne inddrage de kulturinstitutionerne og fx teateroplevelser i undervisningen, og med det øgede både økonomiske og tidsmæssige pres, der er skabt på folkeskolen, har lærerne heller ikke tiden og ressourcerne til at kunne planlægge et forløb, som sikrer, at eleverne opnår den optimale læring, som var hensigten med Åben Skole.

3. Drama i læreruddannelser i øvrige nordiske lande

På nuværende tidspunkt eksisterer der ikke en samlet viden om i hvilket omfang og hvilken rolle de kreative fag som fx drama spiller i læreruddannelserne i de øvrige nordiske lande. Dansk Teater har alene kendskab til forholdene i Norge. Det kan derfor anbefales, at Lærerkommissionen kortlægger og indhenter viden om de kreative fags vægtning og betydning i læreruddannelserne i de øvrige nordiske lande.

3.1. Norge

Traditionelt har drama som læringsform og fag stået stærkt i den norske læreruddannelse, hvor dramaundervisning er et obligatorisk fag. Drama- og teaterpædagogerne har foretaget en kortlægning forud for reformen af læreruddannelserne i Norge af omfanget af den obligatoriske dramaundervisning på læreruddannelserne, som viser, at 60% af læreruddannelserne tilbyder mellem 0-15 timer dramaundervisning, mens andre tilbyder helt op mod 70-90 timer dramaundervisning for de norske

lærerstuderende. For grundskolelæreruddannelsen har der hidtil eksisteret et krav om minimum 30 timers obligatorisk dramaundervisning.

I dramafaget på de norske læreruddannelser undervises og opnår de lærerstuderende kompetencer indenfor bl.a.:

- stemmebrug
- kropssprog
- fortælling- og formidlingsteknikker
- klasseledelse og læringsmiljø
- undervisningsforløbets dramaturgi.

I Norge indgår drama ikke som et obligatorisk fag i grundskolen, men de teaterpædagogiske redskaber anvendes udbredt i en række andre fag som bl.a. danskundervisningen.

4. Betydningen af drama/teaterpædagogiske redskaber i læreruddannelsen og i folkeskolen

Der eksisterer en række nationale såvel som internationale forskningsprojekter og resultater, som har dokumenteret betydningen og effekten af drama som fag og/eller anvendelsen af teaterpædagogiske redskaber i øvrige af grundskolens/folkeskolens undervisning for eleverne.

Eksempelvis viser det EU-finansierede forskningsstudie DICE (2010) bestående af tolv partnere (Ungarn, Tjekkiet, Holland, Norge, Palæstina, Polen, Portugal, Rumænien, Serbien, Slovenien, Sverige og England), at drama styrker skoleelevers *sproglige-, læringsmæssige og sociale kompetencer* og fremmer elevernes evne til entreprenørskab og kulturelle udtryksformer.

*"Educational theatre and drama has a significant and objectively measurable impact on five of the eight key competences: Communication in the mother tongue; learning to learn, interpersonal, intercultural and social competences, civic competence; Entrepreneurship and Cultural expression"*¹.

Tilsvarende konkluderes i et [forskningsprojekt](#) fra Storbritannien, hvor et tre-årigt studie bl.a. viser, at brugen af drama i undervisningen ikke blot har styrket elevernes selvværd men også deres *læse- og lytteevner*². Drama og teateroplevelsers effekt på elevernes læse- og lyttefærdigheder understøttes yderligere af et længerevarende [samarbejdsprojekt](#) mellem teatre og skoler i London, hvor folkeskoleelever tilbydes teaterforestillinger som et led i undervisningen. Her oplever 87 % af lærerne, at skoleeleverne

¹ DICE, c. (2010). *The DICE has been cast*

² <https://www.theguardian.com/education/2004/oct/06/schools.primaryeducation>

gennem teateroplevelserne har forbedret deres faglige evner. En effekt, som også påpeges af The National Foundation for Educational Research, der fremhæver, at teateroplevelserne har givet eleverne et større ordforråd og styrket både deres skriftlige evner såvel som deres evner i problemløsning, refleksion og teamarbejde.

Andre undersøgelser peger yderligere på, at netop drama og anvendelsen af teaterpædagogiske redskaber i undervisningen især styrker elevernes evne til kritisk refleksion og innovation. Eksempelvis konkluderer en omfattende metaundersøgelse af dramabaseret undervisning fra børnehaveklasse til afgangsklasse i USA, Canada, Storbritannien og Australien i perioden 1985-2012, at der er en række positive effekter af dramaundervisning i forhold til udvikling af elevernes kreative og *innovative evner, deres kommunikationsfærdigheder samt deres evne til kritisk tænkning og refleksion*³. Netop styrkelsen af elevers færdigheder i forhold til at kunne præsentere, reflektere og innovere understøttes også af et studie fra OECD⁴.

Andre studier viser desuden, at drama og/eller brugen af dramaturgiske redskaber i andre fag også kan have en positiv effekt, når det omhandler *sociale kompetencer og særligt i forhold til at løfte ressourcetsvage elever*. Eksempelvis viser følgeforskningen fra Aarhus Universitet af Aarhus Teaters projekt "Ej, Blot Til Lyst", som er et kompetenceudviklingsprojekt af danskere i forhold til anvendelsen af en teaterfaglig tilgang til danskundervisningen, at denne teaterfaglige tilgang ikke blot styrker danskundervisningen, men også elevernes læseforståelse og læseengagement⁵. Brugen af drama og bevægelse i danskundervisningen har samtidig vist sig at have et stort potentiale for at kunne inddrage og løfte særligt de fagligt svagere elever, bl.a. fordi eleverne oplever på nye måder at kunne blive en del af fællesskabet på ved at kunne anvende kropslige kommunikationsformer. Dette understøttes ligeledes af internationale forskningsprojekter, hvor en række teoretiske og empiriske dramapædagogiske studier med socialt belastede børn, konkluderer, at drama er et effektivt redskab til at udvikle børns motivation og sociale kompetencer:

*"Drama is capable of motivation even hard-to-reach children, and developing their essential creativity"....
"Drama as narrative pedagogy can offer even the most remote, hard-to-reach, socially challenged children the opportunity to develop a sense of narrative identity, and to move towards more effective participation within a social world"*⁶.

Hvis målet er, at de danske skoler skal kunne udklække robuste og innovative unge, som kan begå sig på et dynamisk og moderne arbejdsmarked, hvor det at kunne præsentere, innovere og reflektere spiller en

³ Kiger Lee, B., Patall, E.A., Cawthon, S.W, Steingut, R.R. (2014). *The Effect of Drama-Based Pedagogy on Prek-16 Outcomes: A Meta-Analysis of Research From 1985 to 2012*.

⁴ Winner, Ellen; Goldstein, Thalia R. and Vincent-Lancrin (2013), *Art for Art's Sake: The Impact of Arts Education*

⁵ Skolen i lære på teatret. Med krop og drama i danskfaget" af Ida Krøgholt, Aarhus Universitet (2018)
https://www.aarhusteater.dk/media/915679/teater-i-skolen-au-forskningsrapport_9-maj18.pdf

⁶ Peter, M (2009). *Drama: narrative pedagogy and socially challenged children*. British Journal of Special Education. Volume 36, Issue 1, s. 9 og 15.

stadig større rolle, er det afgørende, at drama og anvendelsen af dramaturgiske redskaber i undervisningen, styrkes. Det kræver, at drama indgår i læreruddannelserne, så de lærerstuderende i langt højere grad rustes til at arbejde aktivt med bl.a. klasseledelse, sociale dynamikker, refleksion, innovation og fortælle- og præsentationsteknikker, som netop drama evidensmæssigt har vist sig at være et effektivt middel til.

I dag indgår drama ikke i læreruddannelsen – hverken som selvstændigt fag eller som element i øvrige fag – hvorfor en lang række af teatre har igangsat en række kompetenceudviklingstiltag målrettet lærer for at sikre dem redskaber, der gør det muligt at arbejde med teateroplevelser og dramapædagogiske redskaber i skolerne. I afsnit 5 vil der blive gjort rede for eksempler på teatrenes forskellige tiltag.

5. Teatrenes kompetenceudviklingstiltag af lærere

Flere teatre udbyder i dag kompetenceudviklingsforløb for pædagoger og lærer, som kvalificerer lærerne til at kunne arbejde med kreative processer og bruge teater og drama i deres praksis. Særligt arbejder følgende teatre med uddannelsesforløb for lærere (listen skal ikke betragtes som udtømmende):

- Det Kongelige Teater
- Aarhus Teater
- Filuren
- ZeBu
- Holbæk Teater
- Opgang 2
- Thy Teater
- Teater Hund⁷

Herudover udbyder hovedparten af teatre med børne- og ungeforestillinger i forbindelse med de specifikke forestillinger undervisningsmaterialer, workshops mv, som giver lærerne de nødvendige redskaber til at kunne udvikle samtalen omkring den kunstneriske oplevelse, sætte forestillingens tematikker ind i en samfunds- og undervisningsmæssig relevant kontekst og ikke mindst anvende drama til at sætte elevernes både sociale, faglige og personlige kompetencer i spil. Ligeledes har flere teatre – herunder Det Kongelige Teater – udarbejdet læringsforløb og undervisningsmaterialer omkring forestillingerne målrettet forskellige typer af fag således, at der gives redskaber til, hvordan lærerne kan anvende en teaterforestilling i danskundervisningen, historie, musik og idræt.

Andre teatre, fx Aarhus Teater, udbyder egentlige dramapædagogiske værksteder og/eller kurser for både elever og lærere, der bl.a. har til formål at indføre lærer og elever i teaterøvelser, hvor der arbejdes med bl.a. rollespil som metode til at opøve kompetencer og fokusere på fx sociale klassedynamikker, ledelse, samspil, præsentation og fortælle teknik. Andre eksempler på værksteder kan være skriveværksteder, hvor

⁷ Listen skal opdateres, vi arbejder på at skaffe os et overblik over området.

f.eks. dramatikere eller teaterpædagoger sammen med lærerne udforsker elevernes sprog, kreativitet og fantasi i arbejdet med at skabe dialoger, karakterer og fortællinger.

Tilsvarende har Det Kongelige Teater i samarbejde med Professionshøjskolen Absalon i Roskilde skabt et specialiseringsmodul med titlen *Åben Skole – Skolen i virkeligheden*, som bl.a. giver de lærerstuderende viden om, hvordan man samarbejder med kulturinstitutioner og giver plads i undervisningen til en anden form for læring i skolen. Undervisningen varetages af både undervisere fra ABSALON og repræsentanter fra forskellige kulturinstitutioner, hvor undervisningsaktiviteterne har til formål at styrke elevernes egne styrker, sanselighed og emotioner, så der opnås en ny og anden forståelse af læring.

Som tidligere anført i nærværende notat, har Aarhus Teater tilsvarende gennemført et flerårigt projekt "Ej blot til lyst" i samarbejde med Aarhus Universitet med fokus på kompetenceudvikling af dansklærere til at inddrage teaterpædagogiske redskaber i danskundervisningen. Projektet er blevet fulgt af et forskerhold fra Aarhus Universitet over den første 3-årige periode og er således et af de mest omfattende evidensbaserede studier i Danmark af, hvilken betydning og effekt det har både for lærer og elever at anvende dramapædagogiske redskaber i danskundervisningen. Forskningsresultaterne viser her bl.a., at lærerne har fået redskaber til at inkludere sprogligt svage elever, og at anvendelsen af drama i danskundervisningen bl.a. har styrket disse elevers legitimitet til at deltage i danskfaget. På samme vis har det styrket lærernes kompetencer i at arbejde med klasseledelse og dynamikker, og ikke mindst deres evner til at fremme refleksionen, innovations- og præsentationsevnen blandt eleverne. Kompetencer, fremtidens borgere uanset kommende karriereveje, vil være afgørende at kunne mestre på et moderne arbejdsmarked.

6. anbefalinger til Lærerkommissionen

På baggrund af de i dette notats fremhævede problemstillinger samt den evidensbaserede både nationale og internationale viden om betydningen af drama og anvendelsen af dramaturgiske værktøjer i undervisningen, fremsættes følgende anbefalinger til Lærerkommissionen i forhold til at fremme viden om og anvendelsen af drama i læreruddannelserne:

- Drama gøres til et obligatorisk fag på læreruddannelserne på linje med øvrige kreative fag som musik, billedkunst, design mv.
- Dramaundervisningen og/eller anvendelse af teaterpædagogiske redskaber – hvis ikke det bliver et egentligt fag – indgår som obligatorisk element i fx danskfaget på læreruddannelsen eller indgår som valgfag på læreruddannelsen.
- I læreruddannelsen fastsættes temauger, hvor drama udgør et fokusområde på mindst to temauger i den samlede læreruddannelse.
- Der etableres et projekt bestående af en årgang på læreruddannelsen sammen med udvalgte teatre fx Aarhus Teater, Det Kongelige Teater og ZeBu, der som en "forsøgsklasse" får obligatorisk drama på skemaet.

- Udbredelse af projekter i stil med hhv. Det Kongelige Teaters projekt "Åben Skole- Skolen i virkeligheden" og Aarhus Teaters "Ej blot til lyst" til landsdækkende undervisningstilbud/moduler til hhv. lærerstuderende og færdiguddannede lærer, så det sikres, at der både i lærereleverne og ved færdiguddannede oparbejdes kompetencer i anvendelsen af teaterpædagogiske redskaber i undervisningen. Dette vil ligeledes sikre inddragelse og kendskab til de lokale kulturinstitutioner.

7. Opbakning fra lærer

Flere lærere og aktører fra læreruddannelserne fremhæver selv behovet for et øget fokus på drama og brugen af teaterpædagogiske redskaber i undervisningen. I dette afsnit fremgår en række statements fra lærer og elever om erfaringerne fra brugen af drama og teaterpædagogiske redskaber:

- *"Jeg har oplevet, at flere af mine elever har lånt Snedronningen bagefter, fordi de er kommet så meget ind i teksten, både med følelser og alt muligt, at de er helt vilde med at læse den nu, selvom de bare kan den. Og jeg tænker, at hvis man kunne få eleverne til at **fordybe sig** så meget i tekster, at de kan sætte sig ind i personerne, både følelsesmæssigt og med deres oplevelser, så ville det være rigtig godt." Lærer fra Skjoldhøjskolen (Ej blot til lyst, Aarhus Teater Læring)*
- *Når eleverne har været en del af en kreativ proces, når de har stået sammen på en scene og har bevæget sig ud i et nyt udtryk sammen, sker der noget helt særligt med deres sociale kompetencer. Der bliver rusket op i klassens hierarki og elever og lærere får øje på egne og andres kreative kompetencer. Når først lærerne, i samarbejde med kunstinstitutioner, har været en del af æstetiske lærerprocesser bruger de denne viden som en del af den måde de er lærere på, og omsætter det erfarede til læring i eleverne. (Torben Bo Højman Jensen, skoleleder Amager Fælled Skole)*
- *"Det har nærmest været en bølge af **trivselsarbejde**, samtidig med, at man arbejder med litteratur og tekster. Det sidste, jeg har skrevet, det er modighed – at vi har enormt mange elever, der er ængstelige – og bare det at træne og tale og tolke og læse hinandens kroppe, og træde frem og vise noget med sin krop, og sige noget foran andre, det er i sig selv en kæmpe udfordring. Og når det bliver på sådan en struktureret måde med sådan et program, som vi virkelig har fået styr på – jamen så tør de faktisk godt." Lærer fra Skovbakkeskolen (Ej blot til lyst, Aarhus Teater Læring)*
- *"Når jeg ser tilbage på forløbet, tænker jeg som det første på **indlevelse og fortolkning**. Når man skal skabe et billede eller en følelse, bliver man faktisk nødt til at forstå, den personkarakteristik, der er i historien. Og det forstår de kun tit i hovedet, eller de kigger ved naboen, eller der er måske tre, der får lov til at række hånden op og komme med deres bud på en personkarakteristik. Her skal de faktisk alle sammen ind i indlevelse og fortolkning. indlevelse og fortolkning. Lærer fra Skovbakkeskolen (Ej blot til lyst, Aarhus Teater Læring)*
- *"Det er jo netop det, at man kan mærke, at de er blevet et **fællesskab** på en anden måde, hvor de skal bruge deres sanser til at udtrykke sig med. I stedet for, at det kun er gennem sproget, så bruger de også deres krop til at vise, hvordan en bestemt figur går eller bevæger sig. Lærer fra Engdalskolen" (Ej blot til lyst, Aarhus Teater Læring)*
- *"Når jeg går med på den der aftale... og leger, at jeg er en anden, et andet sted og tid, så blir' bogen meget mere end noget, jeg bare skal læse på en stol i dansktimen. Så mærker jeg historien, fordi jeg er helt inde i den*

... den er ligesom en ven, der lærer mig noget. Min krop rejser ind i det kolde og uhyggelige Narnia, som jeg ikke kendte sårn' rigtig før, og jeg mærker, hvor vildt det er at hade og være fjender ... og også bange som dem i historien ... og være modig og have venner, man kan stole på ...Og så blir' alt det, jeg kender hjemmefra og indeni også vigtigt midt i historien om Narnia." Elev i 3. klasse ifm Narnia(Ej blot til lyst, Aarhus Teater Læring)